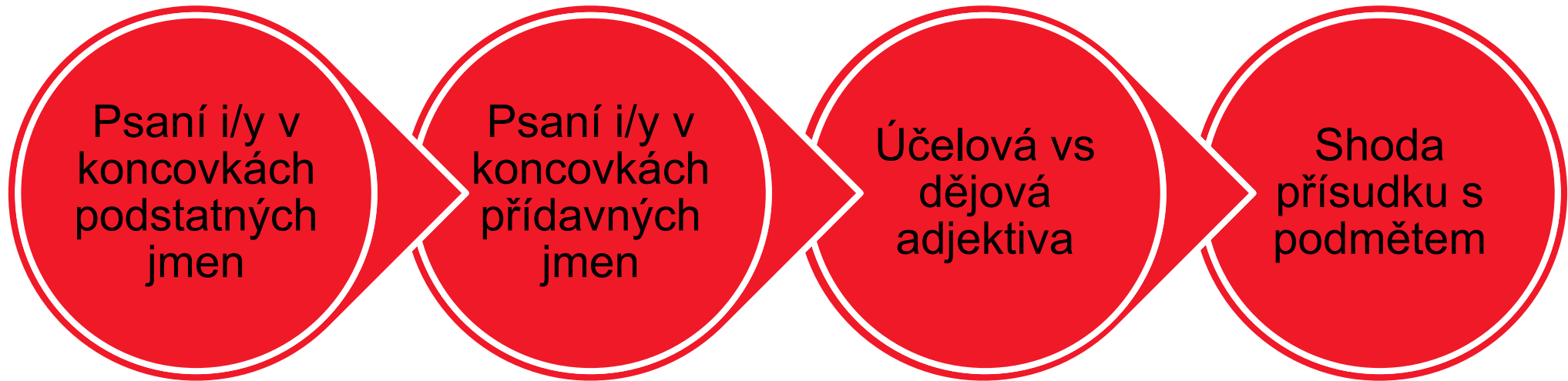

MUNI
CJ V

CST:CJVU_CP Čeština - cvičení pravopis

Druhý týden

Kateřina Frečerová

MUNI
CJV

Koncovky podstatných jmen

Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen

-po tvrdých souhláskách píšeme *y* (*hrady*)

-po měkkých souhláskách *i* (*stroji*)

-obojetné hlásky: řídí se podle vzoru, ke kterému podstatné jméno patří

Vzor pán

I 3. a 6. pád j. č. (*psovi, motýlovi*), 1. a 5. p. mn. č. (*psi, motýli*)

Y 4. a 7. pád mn. č. (*na psy, s motýly*)

Vzor hrad

I pouze koncovka 6. p. mn. č. (*lesích, sklepích*)

Y 1., 4., 5., 7. p. mn. č. (*lesy, na kostely, se sklepy*)

!!! souhláska *c* (*tácy, hecy, kecy, puncy, frcy, ...*)

Vzory muž, stroj, soudce

!!! pouze koncovka I (*příteli, pytlí, správcovi*)

Vzor předseda

Y 2. p. j. č. a 4., 7. p. mn. č. (*bez nemluvy, s kolegy*)

I 3. a 6. p. j. č. (*předsedovi*)

pán

dělení: pán¹

rod: m. živ.

	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	pán	pánové, páni ⁴
2. pád	pána	pánů
3. pád	pánovi, pánu ²	pánům
4. pád	pána	pány
5. pád	pane ³	pánové, páni
6. pád	pánovi, pánu ²	pánech
7. pád	pánem	pány

motýl

dělení: mo-týl¹

rod: m. živ.

	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	motýl	motýli ⁴
2. pád	motýla	motýlů
3. pád	motýlovi, motýlu ²	motýlům
4. pád	motýla	motýly
5. pád	motýle ³	motýli
6. pád	motýlovi, motýlu ²	motýlech ⁵
7. pád	motýlem	motýly

Viděl jsem na louce krásné motýl_

Motýl = muž. r. živ. → vzory pán, muž, soudce, předseda → rozhodují se mezi pánem a mužem → 2. pád **bez motýla** – **bez pána**, **bez muže** (zjistím ve slovníku) → VIDÍM, že vzor je PÁN = Viděl jsem na louce krásné **motýly**. (Koho? Co? 4. pád = **pány**)

- Znáť vzory
- Znáť koncovku ve 2. pádě
- Umět poznat pády (vědět, s jakým pádem se sloveso pojí)

Vzor žena

Y 2. p. j. č. a 1., 4., 5. p. mn. č. (*do školy, vidět sovy*)

I pouze v koncovce *-ami* (*ženami, včelami*)

Vzory růže, píseň, kost

-všude pouze I (*v neděli, bez broskví, o rzi, na návsi*)

Vzor město

-pouze Y 7. p. mn. č. (*pravidly, zrcadly*)

Vzory město, moře, stavení

-pouze I (*obilí, do polí, příslovích, vítězstvími*)

Vzor kuře

!!! pozor na shodu v množném čísle (*kuřata zobala, děvčata se smála*)

Přechod mezi tvrdým a měkkým skloňováním u muž. neživ. jmen

- ❖ Slova končící na –(e)l: kužel, plevel, chmel, zádrhel, kotel, sopel, uhel, apríl, ...
  - ❖ Lze skloňovat podle *hrad* i *stroj*
  - ❖ *Bez plevelu* (hradu) i *plevele* (stroje)
  - ❖ *S kuželou* (hrady) i *s kuželi* (stroji)
- ❖ Slova končící na –en: hřeben, kámen, kořen, ječmen, ...
  - ❖ V mn. č. POUZE podle vzoru *hrad*, v jed. č. podle vzoru *hrad* i *stroj*
  - ❖ ! Týden bez týdne!! X bez týdnu!!
  - ❖ Hřebene (stroje) i hřebenu (hradu), o hřebeni (stroji), o hřebenu (hradu)

Přechod mezi měkkým a tvrdým skloňováním u muž. živ. jmen

- ❖ Manžel
  - ❖ 4. pád manžele (muže), manžely (pány)
  - ❖ 6. pád manželích (mužích), manželech (pánech)
  - ❖ 7. pád s manželi (muži), s manžely (pány)

Koncovky podstatných jmen, společně

koncovky těžké

koncovky středně těžké

MUNI
CJ V

Psaní i/y v koncovkách adjektiv

- Pokud nevíte, zda je adjektivum tvrdé, nebo měkké, použijte ho ve všech rodech:

- bosý muž, bosá žena, bosé dítě → tvrdé adjektivum

- cizí muž, cizá žena, cizé dítě → tvary neexistují → měkké adjektivum

Tvrdá adjektiva (vzor mladý)

- I → v 1. a 5. p. mn. č. muž. živ. rodu (bosí muži)
- Y → ve všech ostatních případech (bosým ženám, bosými dětmi, bosých mužích, bosý muž)

- Bosí muži = mladí muži (1. pád)
- Bosým ženám = mladým ženám; bosými dětmi = mladými dětmi
→ slyšíme, jestli zvolit I nebo Y

Měkká adjektiva (vzor jarní)

- Vždy I → (cizí muž, cizí dítě, cizí žena, cizích dětí, cizích mužích atd.)
- Cizím ženám = jarním ženám; cizích dětech = jarních dětech → slyším, zda zvolit I nebo Y

Přivlastňovací přídavná jména (vzor otcův, matčin)

- I → 1. a 5. p. mn. č. muž. r. (otcovi bratři, manželé Novákovi, matčini synové)
- Y → ostatní případy (viděl otcovy bratry, manžele/y Novákovy, otcovy dcery, otcovým dětem, matčíným dětem, matčiny syny)

Mohou nám pomoci ukazovací zájmena

1. pád x 4. pád

(TI) bosí (mladí) synové

Vidím (TY) bosé (mladé) syny

(TI) matčini (mladí) synové x (TY) matčiny (mladé) banány

(TI) otcovi (mladí) synové x (TY) otcovy (mladé) banány

Vidím (TY) matčiny (mladé) syny x Vidím (TY) matčiny banány

Vitím (TY) otcovy (mladé) syny x Vidím (TY) otcovy banány

Otcovy sestry (ž. rod) x otcovi bratři (muž. živ. rod)

bratrov_ boty

Tomášov_
zběsilé nápady

v převisl_ch
skalách

Jinřichov_
peníze

Vojtěchov_
úspěchy

Poeov_ povídky

Alšov_ obrazy

přejedl se
dráždiv_mi jídly

Jágrov_ úžasné
kličky

s vesel_mi
písničkami

Romanov_
přátelé

Fibichov_
současníci

Slovo	Správná odpověď	Vysvětlení
Vojtěchov_ úspěchy	Vojtěchov y úspěchy	Vojtěchovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty úspěchy, proto píšeme y.
s vesel_mi písničkami	s vesel ý mi písničkami	Veselý skloňujeme podle vzoru mladý, proto píšeme y.
Fibichov_ současníci	Fibichov i současníci	Všemu (1. pád všechno) zastupuje podstatné/přídavné jméno, patří tedy mezi zájmena (neurčitá).
přejedl se dráždiv_mi jídly	přejedl se dráždiv ý mi jídly	Dráždivý skloňujeme podle vzoru mladý, proto píšeme y.
Tomášov_ zběsilé nápadly	Tomášov y zběsilé nápadly	Tomášovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty nápady, proto píšeme y.
Poeov_ povídky	Poeov y povídky	Poeovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty povídky, proto píšeme y.
bratrov_ boty	bratrov y boty	Bratrovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty boty, proto píšeme y.
Alšov_ obrazy	Alšov y obrazy	Alšovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty obrazy, proto píšeme y.
Romanov_ přátelé	Romanov i přátelé	Romanovi skloňujeme podle vzoru otcovi - ti přátelé, proto píšeme i.
Jinřichov_ peníze	Jinřichov y peníze	Jinřichovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty peníze, proto píšeme y.
v převisl_ch skalách	v převisl ý ch skalách	Černí (1. pád jed. č. černý) odpovídá na otázku "jaký", patří tedy mezi přídavná jména (tvrdá).
Jágrov_ úžasné kličky	Jágrov y úžasné kličky	Jágrovy skloňujeme podle vzoru otcovy - ty kličky, proto píšeme y.

ADJEKTIVA 1

matčin otcův

Adjektiva středně těžká

Ovi, ovy

MUNI
CJ V

Účelová a dějová adjektiva

- Účel nebo vlastnost předmětu = -icí
- Vyjádření děje = -ící (vždy při spojení s osobami)
- Pokud není jasné, jestli je význam dějový, nebo účelový, **VŽDY** volte účel

hasící přístroj = přístroj, který slouží k hašení požárů

hasící = muž hasící požár

kropící vůz = vůz, který slouží ke kropení (např. silnic)

kropící = muž kropící květiny

žehlicí prkno = prkno, které slouží při žehlení prádlo

žehlicí = žena žehlicí prádlo

pečicí papír/plech = papír/plech, který slouží k pečení

pečicí = kuchař pečící dort

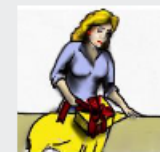
vodící pes a **vodící tyč** u kola = vodící pes slouží k vodění lidí, nejedná se o děj, který se odehrává pouze teď, je to jeho účel

vodící = otec vodící denně děti do školy

balící papír/potřeby = potřeby, které slouží pro zabalení dárku

balící = žena balící dárek

řidicí panel

chladičí nádoba

lepící páska

měřicí přístroj/systém

školicí místnost/centrum

plnicí pero

řadící páka

chladičí zařízení

mrazicí technika

modlicí knížka

honicí pes

Pes honící –
honící zajíce nic
jiného nevnímá.

Neber mi to
plnicí – plnicí
pero!

Kropící – kropící
konev stála na
zahradě.

Vzbudily mě až
hrací – hrající
hodiny.

Hasicí – hasící
přístroj je nutnou
součástí výbavy.

Kup mi prosím
balící – balící
papír.

Kolem domu
projíždělo kropící
– kropící auto.

Používejte pečící
– pečící papír.

Žehlicí – žehlicí
muž je hezký na
pohled.

V masně se
pokazilo chladící
– chladící
zařízení.

Holím se
zásadně holicím
– holicím
strojkem.

Potírala nábytek
lešticí – lešticí
pastou.

Průvodčí
procházel rychle
se plnicí – plnicí
vozy.

-icí nebo -ící?

Pes **honící**
zajíce nic jiného
nevnímá.

Neber mi to
plnicí pero!

Kropící konev
stála na
zahradě.

Vzbudily mě až
hrající hodiny.

Hasicí přístroj je
nutnou součástí
výbavy.

Kup mi prosím
balicí papír.

Kolem domu
projíždělo
kropící auto.

Používejte
pečicí papír.

Žehlící muž je
hezký na pohled.

V masně se
pokazilo
chladicí
zařízení.

Holím se
zásadně **holicím**
strojkem.

Potírala nábytek
leštící pastou.

Průvodčí
procházel rychle
se **plnicí** vozy.

Shoda přísudku s podmětem

Jednoduchý podmět

Podmět	Koncovka	Příklad
Mužský životný v mn. č.	Měkká koncovka i	Muži pracovali i .
Mužský neživotný v mn. č.	Tvrdá koncovka y	Stroje pracovaly y .
Ženský v mn. č.	Tvrdá koncovka y	Ženy pracovaly y .
Střední v mn. č.	Pozor! v koncovce není i/y, ale a	Zvířata pracovala a .

Jak je to s komplikovanými podstatnými jmény?

Uzenáči voněli. × Uzenáče voněly.
Ledoborci postupovali. × Ledoborce postupovaly.
Ukazatelé byli analyzováni. × Ukazatele byly analyzovány.
Někdy nese rozdíl v životnosti také rozdíl ve významu:
Nosiči zavazadel ztratili kufr. × Na střeše byly nosiče na kolo.
Vodiči své koně neudrželi. × Elektrické vodiče nesnesly žár.

Pozor!

Slovo **sněhulák**, **strašák** atd. jsou slova **mužského rodu životného**, i když vyjadřují neživou věc.

Na zahradě stáli sněhuláci.
Strašáci strašili děti.

Slova **rodiče**, **koně**, **lidičky** mají koncovku jako neživotná, ale shodu s přísudkem jako životná.

Rodiče hlídali.
Koně vyhráli závod. (× Houpací koně vrzaly.)

I když můžeme říct dva **dny** i dva **dni**, **oba tvary mají shodu jako neživotná**.

Podstatné jméno **dítě** je rodu středního, ale **v množném čísle děti už je rodu ženského**, proto se píše Děti zlobily.

Brzy ráno vyšli [ ] houbaři do lesa. Ze zahrad se ozýval [ ] skřivani. Za školou rostl [ ] vysoké lípy. Lidé s úsměvem vítali [ ] nový den. Žáci si ve škole objednali [ ] nové knihy. Všechny autobusy dorazily [ ] na místo. Průvodčí dal [ ] znamení k odjezdu vlaků. V truhlících se objevil [ ] první hrášky. Z nových úkolů měli [ ] žáci obavy. V zatáčce se objevil [ ] splašení koně. Besídku připravil [ ] všechny školní děti. Z protržené hráze se valily [ ] proudy kalné vody.

Brzy ráno vyšl i houbaři do lesa. Ze zahrad se ozýval i skřivani. Za školou rostl y vysoké lípy. Lidé s úsměvem vítal i nový den. Žáci si ve škole objednal i nové knihy. Všechny autobusy dorazil y na místo. Průvodčí dal i znamení k odjezdu vlaků. V truhlících se objevil y první hrášky. Z nových úkolů měl i žáci obavy. V zatáčce se objevil i splašení koně. Besídku připravil y všechny školní děti. Z protržené hráze se valil y proudy kalné vody.

Jednoduchý podměť

Shoda přísudku s podmětem

Podmět několikanásobný

➤ několikanásobný podmět složený ze jmen v jednotném čísle

1) je-li mezi jmény v podmětu jméno rodu mužského životního, píšeme v přísudku **I**
Tatínek a maminka se políbili.

2) není-li mezi jmény v podmětu jméno rodu mužského životního, píšeme v přísudku **Y**
Chléb, lžice a máslo ležely na stole.
Závodní výbor a vedení podniku včera uzavřely dohodu.

3) je-li podmět tvořen několika jmény rodu středního a aspoň jedno z nich je v jednotném čísle, píšeme v přísudku **Y**
Štěně a koťata zůstaly na dvoře samy.

➤ několikanásobný podmět složený ze jmen v množném čísle

1) je-li mezi jmény v podmětu jméno rodu mužského životního, píšeme v přísudku **I**
Slepice, kuřata i kohouti před psem utekli.
Nejlepší studenti i studentky byli finančně odměněni.

2) není-li mezi jmény v podmětu jméno rodu mužského životního, píšeme v přísudku **Y**
Po skončení představení se stoly, židle i křesla naložily do aut.

3) jsou-li všechna jména v podmětu rodu středního, píšeme v přísudku **A**
Kůzlata i telata byla včas očkována.

!!! **PŘEDCHÁZÍ-LI** přísudek podmětu, je možná dvojitá shoda:

podle jména **nejbližšího podmětu** nebo podle **pravidla o přednostech rodů** (viz výše)

Dvě dívky a jeden chlapec dostali pochvalu.

Pochvalu dostali dvě dívky a jeden chlapec. / Pochvalu dostaly dvě dívky a jeden chlapec.

Telata i jalovice se vyháněly na pastvinu.

Na pastvinu se vyháněla telata i jalovice. / Na pastvinu se vyháněla telata i jalovice.

P – podmět

S – sloveso

PŘEDNOST

↓	muž. živ.	I
	muž. neživ.	Y
	ženský	
	střední	A

01

Ze dvora
vyběhl_ dvě
holčičky a
jeden chlapec.

02

Dvě holčičky a
jeden chlapec
vyběhl_ ze
dvora.

03

V posilovně se
objevil_ děti i
muži.

04

Děti i muži se
objevil_ v
posilovně.

Ze dvora vyběhly/i dvě holčičky a jeden chlapec. S + P

Dvě holčičky a jeden chlapec vyběhli ze dvora. P + S

V posilovně se objevily/i děti i muži. S + P

Děti i muži se objevili v posilovně. P + S

MIX a/i/y

Místní kina dával _ toho večera nový díl Harryho Pottera. Přišl _ tisíce lidí. Mezi nimi byl _ i Maruška, Péťa a Ondra. Všichni se usadil _ na pohodlná sedadla a čekal _ , až začne film. Na plátně zatím běžel _ reklamy. Nakonec se všechny natěšené děti dočkal _ i filmu. Harry a Ron bojoval _ s temnými silami. Když tu najednou promítací plátno puklo, oponové závěsy zavlál _ ve větru a výrazy diváků zkameněl _ . Tam, kde bývalo předtím plátno, diváci spatřil _ tři temné postavy, které letěl _ na koštěti. Pak je oslepil _ zelené záblesky a požární ukazatelé začal _ bláznit. Nikdo neví, co by se ještě stalo, kdyby se najednou nerozsvítla světla v sále.

Místní kina dávala toho večera nový díl Harryho Pottera. Přišly tisíce lidí. Mezi nimi byli i Maruška, Péťa a Ondra. Všichni se usadili na pohodlná sedadla a čekali, až začne film. Na plátně zatím běžely reklamy. Nakonec se všechny natěšené děti dočkaly i filmu. Harry a Ron bojovali s temnými silami. Když tu najednou promítací plátno puklo, oponové závěsy zavlály ve větru a výrazy diváků zkameněly. Tam, kde bývalo předtím plátno, diváci spatřili tři temné postavy, které letěly na koštěti. Pak je oslepily zelené záblesky a požární ukazatel začal bláznit. Nikdo neví, co by se ještě stalo, kdyby se najednou nerozsvítla světla v sále.

MUNI
CJV

Shoda podmětu s přísudkem

Obchod, společnost, stát, ...

RADA K NEZAPLACENÍ! 😊

Pokud si v obtížných případech nejste jistí, zda zvolit i/y (například u názvů společností, zkratek, názvů týmů a skupin, měst apod.), použijte opěrné podstatné jméno: onchod, společnost, stát, ...

Skupina U2 vydala novou desku. X U2 vydali novou desku.

Město New York zavedlo nová pravidla. X New York zavedl nová pravidla.

MUNI
CJV

Shoda podmětu s přísudkem

Oslovení

**Pokud věta obsahuje oslovení, podmět je nevyjádřený,
obvykle se řídíme oslovením.**

Proč jste, děti, zase rozbil_ okno?
Co jste, děvčata, vlastně dělal_?
To jste to, uličníci, pěkně vyvedl_.

Proč jste, děti, zase rozbily okno?
Co jste, děvčata, vlastně dělala?
To jste to, uličníci, pěkně vyvedli.

Shoda přísudku s podmínkem těžká

Konsonantické změny

pstruh

dělení: pstruh¹

rod: m. živ.

	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	pstruh	pstruzi ⁴
2. pád	pstruha	pstruhů
3. pád	pstruhovi, pstruhu ²	pstruhům
4. pád	pstruha	pstruhy
5. pád	pstruhu ³	pstruzi
6. pád	pstruhovi, pstruhu ²	pstruzích ⁵
7. pád	pstruhem	pstruhy

příklady: jezerní pstruzi⁶ jsou už od září hájeni

Heslové slovo bylo nalezeno také v následujících slovnících: [SSČ](#), [SSJČ](#)

Další slovní charakteristiky a příklady: [ČNK](#)

Odkazy k výkladové části Internetové jazykové příručky:

¹[Dělení slov na konci řádku](#)

²[Skloňování mužských životných jmen – konkurence krátkých a dlouhých tvarů ve 3. \(6.\) p. j. č.](#)

³[Skloňování mužských jmen – 5. p. j. č.](#)

⁴[Skloňování mužských životných jmen – 1. p. mn. č.](#)

⁵[Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č.](#)

⁶[Velká písmena – výrobky, odrůdy, plemena](#)

Podstatná jména muž. rod živ. mn. č. 6. pád → -ích

- -h → z *dobrodruh* = *dobrodruzi*, o *dobrodruzích*
- -ch → š *hoch* = *hoši*, o *hoších*
- -k → c *zpěvák* = *zpěváci*, o *zpěvácích*
- -g → z *mág* = *mágové*, *mázích*

V nominativu dochází ke konsonantické změně podle vzoru *pán* → *páni*, N → Ň. Po tvrdých souhláskách nemůže být I

Podstatná jména muž. rod neživ. mn. č. 6. pád → -ích (-ách)

- -h → z *dluh* = *dluhy*, o *dluzích*
- -ch → š *vrch* = *vrchy*, o *vrších*, o ***vrchách***
- -k → c *háček* = *háčky*, o *háčcích*, o ***háčkách***
- -g → z *bumerang* = *bumerangy*, o *bumeranzích*

MUNI
CJV

Diktát 😊

MUNI
CJV

Je fajn u výjimek zbystřit a správný zápis i/y si ověřit. Není třeba si vše pamatovat. Soustřed'te se na základní pravidla. 😊